МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**ISSN 3083-6557 print**

# НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

## Проблеми модернізації України

**Випуск 1 (48), 2025**

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)*

**Редакційна колегія:**
*С. В. Храпатий* (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
*І. А. Семенець-Орлова,* д-р наук з держ. упр., проф.
*Я. М. Раєвська,* д-р психол. наук, проф.
*С. О. Лисенко*, д-р юрид. наук, проф.
*А. І. Федосов,* д-р мед. наук, проф.
*М. І. Зубрицький,* д-р. юрид. наук
*О. М. Гордієнко,* канд. техн. наук
*В. І. Меджебель* (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
*Л. М. Крива*, канд. істор. наук
*І. М. Капеліста* (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
*Є. Я. Черняк*

*Матеріали подано в авторській редакції.*
*Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

**Міжрегіональна Академія управління персоналом.**
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

*Видається з 2001 року.*
*Періодичність: 1 раз на квартал.*
*Засновник*: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
**УДК 330-339; 321.7; 159.9**

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

***К. В. Рудько***
*Україна та Міжнародний кримінальний суд* ..... *439*

***П. В. Загородній, В. І. Чуєнко***
*Поняття та зміст консульського права* ..... *441*

***Б. Ю. Павлюк, В. І. Чуєнко***
*Громадянство та його значення для міжнародного права* ..... *442*

***А. А. Партека, В. І. Чуєнко***
*Міжнародний Суд ООН та права людини у збройних конфліктах* ..... *444*

***І. В. Пасічник***
*Роль національної правової системи у формуванні сучасного суспільства* ..... *446*

***О. В. Данько***
*Сутність правоохоронної діяльності як інструмент захисту прав і свобод громадян* ..... *448*

***Р. Ю. Іванова***
*The role of international organizations in transforming national legal systems: the case of Ukraine* ..... *451*

***К. С. Медуниця, О. О. Бондаренко***
*Правові аспекти забезпечення свободи слова в Інтернеті* ..... *453*

***В. Ю. Томашевська, А. Ю. Стаднічук***
*Особливості кримінально-правової протидії диверсіям та шпигунству в умовах воєнного стану* ..... *455*

***Г. Л. Губіна***
*Поняття "Європейський патент" та "Європейський патент з унітарною дією"* ..... *458*

***А. Г. Слостін***
*Вплив національних та міжнародних правових систем на ефективність процедур банкрутства: порівняльний аналіз правових механізмів у контексті сучасних економічних викликів* ..... *460*

***І. М. Цермолонський***
*Особливі порядки кримінального провадження в Україні* ..... *464*

***О. І. Савка***
*Загальна характеристика доктрини міжнародно-правового регулювання приватної військової та охоронної діяльності* ..... *466*

***Ю. В. Корнєєв***
*Актуальні питання земельно-правових відносин* ..... *472*

***В. О. Швець***
*Особливості правового регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану* ..... *475*

***В. М. Барановська***
*Правові основи міжнародного комерційного арбітражу в Україні* ..... *477*

***В. О. ШВЕЦЬ***
*д-р юрид. наук, доц., заслужений юрист України,*
*професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права*
*Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого МАУП*

# ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У тезах розглянуто трансформацію правового регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану в Україні, викликану повномасштабною військовою агресією РФ. Проаналізовано ключові положення Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" № 2136-IX, виявлено нові правові механізми (призупинення дії трудового договору, зміна істотних умов праці без згоди працівника), а також проблеми їх реалізації. У роботі надано пропозиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання трудових відносин як на період дії воєнного стану, так і в перспективі післявоєнного відновлення. Автор обґрунтовує необхідність балансування публічного інтересу та трудових прав особи в умовах надзвичайного правового режиму.

**Вступ**

З початком повномасштабної війни в Україні виникла об'єктивна потреба у перегляді та адаптації трудового законодавства до нових умов, спричинених воєнним станом. Законодавець розробив спеціальні механізми, що дозволили оперативно реагувати на виклики, спричинені бойовими діями, масовою мобілізацією, евакуацією підприємств, порушенням логістичних ланцюгів тощо. Проте такі інструменти створюють ризики звуження трудових прав працівників, що вимагає глибокого правового аналізу та формування системного підходу до їх застосування.

**Мета і завдання дослідження**

Метою цієї роботи є аналіз основних правових новел у регулюванні трудових відносин у період воєнного стану, виявлення актуальних проблем їх реалізації на практиці та формулювання пропозицій щодо вдосконалення механізму правового регулювання трудових відносин.

**Завдання:**

1. Визначити ключові нормативні джерела трудового права у період війни;
2. Проаналізувати вплив Закону № 2136-IX на трудові відносини;
3. Оцінити ефективність застосування нових правових механізмів;
4. Виробити пропозиції щодо покращення законодавчого регулювання.

Огляд джерел і методології У дослідженні використано нормативно-правові акти, зокрема Конституцію України, Кодекс законів про працю України, Закон №а2136-IX, рішення Верховного Суду, міжнародні акти Міжнародної організації праці, публікації вітчизняних учених (Пилипенко П. Д., Нікітіна О. П., Смирнов В. І. та ін.). Методологічну основу становлять формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний і функціональний методи, які дозволяють дослідити як юридичну природу змін, так і практичні аспекти їх реалізації.

Основні положення Закон № 2136-IX встановив низку винятків із загальних норм трудового права. Серед них:

- Призупинення дії трудового договору — новий правовий механізм, що передбачає тимчасове припинення виконання обов'язків сторонами без розірвання договору. Проте відсутній чіткий механізм компенсації втраченого заробітку.
- Можливість зміни істотних умов праці без згоди працівника, якщо це обґрунтовано військовою необхідністю. Така практика може суперечити принципу стабільності трудових прав.
- Обмеження у наданні відпусток, спрощене звільнення, недотримання норм про робочий час і оплату праці в окремих сферах, зокрема в критичній інфраструктурі.
- Трудові гарантії для мобілізованих працівників (ст. 119 КЗпП), хоча й формально збережені, на практиці мають проблеми із реалізацією через незрозумілий механізм відшкодування роботодавцям.
- У практиці фіксуються випадки порушення трудових прав під прикриттям обмежень, запроваджених у зв'язку з воєнним станом. Державний нагляд ослаблений через обмеження перевірок.

**Шляхи вдосконалення.**

1. Кодифікація положень Закону № 2136-IX у проєкті Трудового кодексу, що дозволить систематизувати правові норми.
2. Встановлення прозорого порядку компенсації доходів працівникам при призупиненні трудових відносин.
3. Розширення гарантій для мобілізованих, резервістів та їх сімей.
4. Відновлення повноцінного контролю з боку Держпраці з використанням електронних механізмів моніторингу.
5. Підтримка колективно-договірних механізмів для адаптації умов праці до специфіки конкретного підприємства.

**Висновки**

Правове регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану потребує балансування між публічним інтересом держави та гарантіями трудових прав особи. Закон № 2136-IX став важливим інструментом адаптації системи трудових відносин до екстремальних умов. Водночас необхідне подальше оновлення нормативної бази щодо трудових гарантій у надзвичайних ситуаціях та стратегічна підготовка до післявоєнного відновлення трудового законодавства.

## Джерела


1. Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" від 15.03.2022 № 2136-IX.
2. Кодекс законів про працю України.
3. *Пилипенко П. Д.* Правове регулювання праці у надзвичайних ситуаціях: теорія і практика. Харків: Право, 2022.
4. *Нікітіна О. П.* Трудові права в умовах воєнного стану: виклики сьогодення. *Право України*. 2023. № 4. С. 45–51.
5. *Смирнов В. І.* Законодавчі новели у сфері праці в умовах війни. *Юридичний вісник*. 2022. № 9. С. 33–39.
6. ILO. Employment and Decent Work in Situations of Fragility, Conflict and Disaster. Geneva: International Labour Office, 2021.
7. European Labour Law Network. Labour law and war: comparative insights. Brussels, 2022.
8. Рішення Верховного Суду у справі № 160/5871/22 від 02.02.2023.
9. Сайт Міністерства економіки України: https://www.me.gov.ua
10. Сайт Держпраці України: https://dsp.gov.ua